

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 1 (45)

Вінниця, 2024

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу

РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Дисемінація передового педагогічного досвіду
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Проби пера
- ❖ Конкурси
- ❖ Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Протокол № 7 від 14 лютого 2024 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.; **відповідальний редактор:** методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкар С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

Відповідальність за зміст статей несуть автори

Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 1(45) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2024. 168с.

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА

БУГА ОКСАНА, Інвестиційна привабливість регіонів як основа сталого розвитку країни.....	6
<u>АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ЗАСОБУ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО</u>	

ФАХІВЦЯ

СВЕРЛОВИЧ ВАЛЕНТИНА, НАДКЕРНИЧНА ЛЮБОВ Сучасна модель практичної підготовки майбутніх педагогів у коледжі.	10
БУЛЕЙКО ОЛЬГА, КАРЛОВА ОЛЕНА, Підготовка практикоорієнтованого фахового молодшого бакалавра в ВСП Вінницькому фаховому коледжі будівництва, архітектури та дизайну КНУБА.	14
МАЙДАНИК ОЛЕНА, МАРІЯ СЕНИШИНА, Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до громадянського виховання молодших школярів.	18
МІЛЩУК СВІТЛАНА, Використання технології вебквестів під час організації літньої педагогічної практики здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта (з досвіду роботи)..	22
ЯКОВЛІВА ОЛЕНА, Процес спілкування як умова розвитку комунікативних умінь майбутніх учителів.....	27
ГУМЕНЮК ОКСАНА, Компетентнісна освіта - як основа професійно-особистісного розвитку майбутнього фахівця (з досвіду роботи)	29
ХАНИКОВА ІРИНА, СТЕЦЮК ІРИНА, Співпраця закладів педагогічної освіти з громадськими організаціями як засіб організації педагогічної практики роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	31
ГАЛАН ОЛЬГА, ФАЛОВСЬКА ІРИНА, Дизайн-мислення в освітній діяльності.....	33
ДЕМКОВА ВІТА, Моделювання фізичних процесів у дослідницькій діяльності студентів.....	35
ЖУПАНОВА НАТАЛІЯ, Застосування моделювання на урок зарубіжної літератури.....	38
КОВАЛЬЧУК ІРИНА, ЧЕМЕРИС ІРИНА, Формування лідерських якостей у майбутніх фахівців як ключ до успіху в сучасному світі.	40
КОРНЕЛЮК ВІКТОР, Моделювання оцінювання взаємодії в освітньому процесі.	43
СОРОЧАН МАРИНА, Використання моделювання у процесі практичної підготовки як засобу професійно-особистісного розвитку здобувачів освіти в реаліях сьогодення.	45
ТЕРЕПА АЛЛА, Математичне моделювання як прийом формування математичної компетентності в майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах.	49
ВОЙТЕНКО ГАЛИНА, КУЗЕМА ГАННА, Вплив освітньої інноватики на креативний розвиток професійних здібностей майбутніх вчителів.	54
КРАМСЬКА ЗОЯ, КРУГЛИК МАРИНА, Проектування освітнього простору закладу дошкільної освіти як умова розвитку дитини.	57
ПАЩЕНКО МАЯ, КОВАЛЕНКО КАТЕРИНА, Реалізація моделі освітнього простору шляхом впровадження у практику технології педагогічного проектування у закладах дошкільної освіти...	59
СИНЕГУБ ЯРОСЛАВА, ГОРДІЙЧУК МАР'ЯНА, Моделювання освітнього середовища закладів вищої освіти.	61
ДЕНИСЮК ТЕТЯНА, ГОРОБЧУК КАТЕРИНА, Екологічний підхід до проблеми створення моделі освітньої системи в Україні.	63
ТРОЯН НАТАЛІЯ, ДІДЕНКО АНАСТАСІЯ, Дистанційне проведення педагогічної практики: важливі акценти впровадження (з досвіду роботи).....	65

МУЗИЧНИЙ СВІТ У НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

АГЕЙКІНА-СТАРЧЕНКО ТЕТЯНА, ЛЮБЧИК КАТЕРИНА, Світова прем'єра хорового циклу «Псалми Давидові» Р. Толмачова за поезією Т.Г. Шевченка.	67
СТЕПОВА АЛЛА, Музично-педагогічна діяльність українських композиторів XIX - початку XX століть.....	70
КАСЬКО ТЕТЯНА, СТОРОЖУК НАТАЛІЯ, Специфіка викладання хорового диригування в умовах дистанційного навчання для майбутніх вчителів музичного мистецтва.	75

ІСКРА СВІТЛАНА, ГАВРІЛОВА СОФІЯ , Організація роботи з вокальним ансамблем: теоретичні та практичні аспекти.	78
МАЗУР АЛЬБІНА , Формування музично-естетичного смаку студентів на занятті з постановки голосу.	81
ІСКРА СВІТЛАНА, КИРИЛЮК ДМИТРО , Вокально-хорове виховання як основа формування співацьких навичок школярів.	84
ЧОРНА НАТАЛЯ, ХОЛОДЮК МАРІЯ , Театралізована діяльність на уроках музичного мистецтва в ЗЗСО: види та форми.	88
БОГОЦЬКА ВАЛЕНТИНА, СЕГЕДА МИКОЛА , Використання мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти.	93
ТОМЧУК АННА, МЕЛЬНИК ГАЛИНА , Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі на уроках музичного мистецтва.	97

ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ: РОЗРОБЛЕННЯ, ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ

МЕТОДИК ТА ПРАКТИК НАВЧАННЯ

СКРИПНИК НАДІЯ, ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ, ТКАЧУК АНАСТАСІЯ , Формування риторичної компетентності здобувачів освіти у процесі навчання.	101
МІНОВА ЄЛИЗАВЕТА, ГОЛОВАНЮК ВАЛЕНТИНА , Біблійні алюзії в контексті літератури постмодернізму (на прикладі роману «Історія світу в 10,5 розділах» Джуліана Барнса).	107
ІСКРА СВІТЛАНА, СТАВНІЙЧУК МАЙЯ , Український пісенний фольклор як складова репертуару дитячих вокальних ансамблів.	113
ВАЦАК КРІСТІНА , Концепти дитинства у творчості М. Вінграновського.	117
ЦІСАР ІРИНА, КСЕНЧИНА ОЛЕСЯ , Використання українського фольклору в мовленнєвому розвитку старших дошкільників.	120
БЕРЕЖАНСЬКА ОЛЬГА , Впровадження STEM-освіти на заняттях з української мови та літератури.	123
ЯКОВЕНКО ТЕТЯНА, ВОНСОВИЧ ОЛЕНА , Неокласичні традиції у творчості Максима Рильського.	126

НОТАТКИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ, ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ

ПЕТРЮК ВАЛЕНТИНА , Використання в організації роботи творів В.О.Сухомлинського як засобу морального виховання дітей дошкільного віку.	129
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, БАКУНЧИК ЯНА , Основні аспекти формування грамотності та розвитку мовлення здобувачів початкової освіти у процесі вивчення української мови.	132
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ПАРУБОЧА МАРІЯ , Фундаментальність проблеми формування орфографічних умінь здобувачів початкової освіти у сучасному освітньому просторі.	137
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, МАРУЩАК ВІКТОРІЯ , Втілення інноваційних технологій на уроках в початковій школі як запорука ефективної спільної навчальної діяльності педагога та здобувачів початкової освіти.	140
ОСАДЧА ЛЮДМИЛА , Рівень хореографічної підготовленості старшокласниць на уроках фізичної культури за варіативним модулем «Хореографія».	146
ЦІСАР ІРИНА, БЛУДЧА АНАСТАСІЯ , Роль пісочної терапії у формуванні зв'язного мовлення дошкільнят.	148
ІННА БАРЩЕВСЬКА , Особливості діагностики та педагогічного супроводу дітей із синдромом Аспергера та СДУГ.	151
ВАКОЛЮК ТЕТЯНА, ЯКОВЛІВА ОЛЕНА , Проблема булінгу у шкільному середовищі.	155
ТАРАШЕВСЬКА ОЛЬГА, ЦІСАР ІРИНА , Інноваційні технології в роботі з дітьми ООП.	157
ЯКОВЕЦЬ НАТАЛІЯ , Літературний проект як ефективний формат освітньої діяльності в ЗДО, засіб розвитку національно-патріотичних почуттів дошкільників та формування інтересу до сучасної книги (зі збірника проектів за творами сучасних українських авторів).	160

ВІДОМІ ІМЕНА

КІСЕЛЬОВ ДМИТРО , Бертольт Брехт: теорія «Епічного театру». Зміст явищ.	162
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ , Наш останній король – Stanislaw August Poniatowski.	165

СЛОВО РЕДАКТОРА

Два роки Україна бореться проти агресії росії, два роки як життя народу поділилося на: до і після. Змінилося все: побут, цінності і навіть окремі професії. Єдине залишається непохитним – любов до Батьківщини та бажання бути вільними!

Попри важкі, нестабільні часи українська молодь вірить у власні сили та прагне справедливості. Велика кількість здобувачів освіти всієї України подалися до лав ЗСУ та боряться за незалежність й суверенітет держави. І це свідомий вибір. Вибір, який заслуговує на повагу та за який не соромно!

Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж теж має своїх героїв. Це «вчорашні» студенти, які без вагань стали на наш захист. Ми стараємося підтримати та допомогти тим, які невтомно виборює кожен клаптик рідної землі.

З перших днів повномасштабного вторгнення студенти та працівники коледжу активно долучилися до волонтерської діяльності. Виготовлення окопних свічок та оберегів для захисників, пошиття балаклав, плетіння маскувальних сіток, донорство, приготування та доставка їжі, допомога біженцям, формування індивідуальних аптечок, участь у благодійних концертах та футбольних матчах – усе це види волонтерської допомоги, яку надавали та продовжують надавати наші студенти й працівники. Ми проводимо благодійні ярмарки, беремо участь у всеукраїнських акціях на підтримку ЗСУ і

військовослужбовців, які проходять лікування та курси реабілітації.

За ініціативи наших викладачів зібрані кошти та придбані автівки для підрозділів, в яких служать наші випускники, і на даний час перебувають на передовій.

Дуже боляче згадувати про втрати. Ми із сумом вшановуємо пам'ять тих, хто нажаль, віддав своє життя за майбутнє. Задля виховання патріотизму молодого покоління, з метою загострення уваги до сучасних проблем і цінностей у коледжі щоранку звучить хвилина мовчання в пам'ять загиблим воїнам та всім жертвам цієї кровавої війни, проводяться виховні заходи та години спілкування.

Ми відкрили Стіну пам'яті загиблих студентів і випускників коледжу аби ніхто і ніколи не викреслив із своєї пам'яті воїнів, які захищали нас, нашу землю, нашу країну від ворога.

Ми також беремо участь у благодійних акціях, які допоможуть нашим студентам обрати для себе правильну позицію та зрозуміти головне – Україна наше все!

І після темряви обов'язково прийде світло, й добро переможе зло. Ми свято віримо у Збройні Сили України і боремося до кінця. Ми продовжуємо писати, творити, досліджувати та навчати.... Правда на нашому боці, тому задля майбутнього покоління ми зобов'язані вистояти, і на своєму освітньому фронті зробити все можливе задля ПЕРЕМОГИ!!!

6. Максимюк С. П. Педагогіка. Київ: Навчальний посібник. 2005. 667 с
7. Пирогова Т. Формування естетичних смаків та естетичних оцінок учнівської молоді. Вища освіта України № 3.2019р.
8. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі. Навч.-метод. посібник. 2-е вид., доп. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2001. 216 с.
9. Стеценко К. Спогади, листи, матеріали. Київ: Муз. Україна, 1981. 480с.
10. Сироечко О. В. Музично-естетичне виховання підлітків як науково-педагогічна проблема. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. 2019 №65.Т.1
11. Харченко П.В. Музика як впливовий чинник творчого розвитку особистості. Сучасна мистецька освіта: реалії та перспективи: Зб. наук. праць. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. С.175 – 182.

*Стаття надійшла до редакції
17 січня 2024*

ВОКАЛЬНО-ХОРОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СПІВАЦЬКИХ НАВИЧОК ШКОЛЯРІВ

УДК 78.9:78.071.2-057.874

ІСКРА СВІТЛАНА

*кандидат мистецтвознавства,
завідувачка кафедри теорії та методики музичного виховання*

КИРИЛЮК ДМИТРО

*здобувач освіти факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

Анотація. *Стаття присвячена вивченню та аналізу вокально-хорового виховання як ключового елементу формування співацьких навичок школярів. Обґрунтовано зміст і методичні аспекти формування у школярів вокальних навичок: співацької постави, дихання, звукоутворення, звуковедення і дикції, а також хорових навичок – ансамблю і строю.*

Ключові слова: *вокально-хорове виховання, співацькі навички, співацька постава, співацьке дихання, звуковедення, звукоутворення, атака звуку, співацька дикція, хоровий стрій, ансамбль.*

Постановка проблеми. Важливу роль у духовному становленні особистості людини відіграє музичне виховання. У часи відродження національної свідомості та будівництва нашої незалежної держави, композитори та митці мають важливе завдання в галузі музичного виховання молодого покоління. Зокрема, вони повинні через пісні та хорові композиції відтворити історію, традиції, обряди та боротьбу за волю українського народу, втілюючи ці цінності у музичних творах. Неповторна краса мелодій, проспіване слово, яке несе в собі значний емоційний заряд – усе це розкриває дітям багатий і складний світ людських почуттів і переживань. Засобами

вокальної музики учні пізнають навколишню дійсність і себе в ній, безпосередньо чи опосередковано виражають своє ставлення до життя.

У процесі співу учні засвоюють музичну мову, пізнають жанрову основу пісні. У них розвиваються музичні здібності, емоційний відгук на музику, формується музичне сприймання, виховується інтерес до музики. Учні не просто пізнають музичну мову – вони починають активно користуватися нею у виконавській діяльності.

Виконання пісень та хорового репертуару можливе лише за умови, коли учні розуміють та відчують художній образ. Це є основною передумовою для

художнього співу. Однак не будь-який спів сприяє розвитку учнівського голосу. Неправильне звукоутворення, порушення гігієнічних норм у співі нерідко приводять до захворювання або й втрати співацького голосу. Для того, щоб пісня стала провідником у чарівний світ музики, слід навчити дітей складному мистецтву співу. У цьому розумінні важливого значення та актуальності набуває система правильного формування вокально-хорових навичок школярів як основи співацького виховання.

Аналіз досліджень і публікацій. Вокально-хорове виховання та робота з дитячими вокально-хоровими колективами вже давно є предметом наукового і педагогічного дослідження. Вчені, педагоги, та музиканти всього світу активно вивчають цю тему, розробляють нові методики, діляться досвідом та накопичують знання, які вдосконалюють процес вокально-хорового виховання дітей. Серед найвідоміших – Золтан Кодай – видатний угорський композитор та музичний педагог, який розробив власну систему навчання музиці та вокалу, яка використовується в освіті і дослідженнях дотепер. Шірлі Еммануель – австралійська музична педагогиня, яка вивчала розвиток дітей через спів та музику. Її дослідження були спрямовані на розуміння впливу музичного виховання на розвиток інтелекту та соціальних навичок дітей. Генріх Герц – німецький музикознавець та педагог, який досліджував вплив музичного виховання та співу на розвиток дитячої особистості. Він також активно вивчав вокальну техніку та хорову практику.

Серед вітчизняних вчених відомими є: Ельвіра Гармаш – українська вчена у галузі музичної педагогіки, автор робіт з вокально-хорової роботи з дітьми в українському контексті, Юні Голубева – українська музикознавиця, яка досліджувала питання вокальної педагогіки та дитячого вокалу, Лілія Карпенко-Кара – українська музична педагогиня та композиторка, яка внесла значний внесок у розвиток вокально-хорового мистецтва в Україні, вона була директоркою дитячого

хору «Веселка» та розробила власну методику навчання співу дітей. Багато інших науковців також присвятили свою кар'єру дослідженню вокально-хорових навичок, зокрема, О. Раввінов, А. Болгарський, Е. Печерська, А. Кушка, А. Авдієвський, А. Козир, Н. Євстігнеєва, А. Кифенко, Ю. Юцевич, О. Коломоєць, Л. Масол, та ін., що, безумовно, сприяє подальшому розвитку цієї галузі, а також вимагає доповнень цих пошуків новими формами та методами розвитку співацьких навичок школярів.

Мета статті полягає у висвітленні ключових аспектів вокально-хорового виховання як основи співацького розвитку школярів та в обґрунтуванні забезпечення якісної та глибокої освіти й виховання дітей через мистецтво співу.

Виклад основного матеріалу. Хоровий спів – один з найулюбленіших видів музичної діяльності дітей. Його значення різноманітне: сприяє розвитку не лише музичних здібностей і голосу дитини, а й мислення, мовлення, розширенню словникового запасу. Хоровий спів, викликаючи в дітей яскраві емоції, впливає на естетичні і моральні почуття. Спів – дуже складна дія, адже учень має одночасно вільно видобувати, правильно формувати вокальний звук, чисто інтонувати, виразно фразувати, чітко вимовляти слова, співати узгоджено з усім хором. Зрозуміло, що складність співу вимагає послідовної систематичної й наполегливої роботи по формуванню вокально-хорових навичок.

Вокально-хорові навички – це комплекс автоматизованих дій різних часин голосодихального апарату, які відбуваються під час співу і підкоряються волі співака, його виконавським бажанням, узгодженого співу в колективі. В основі співацьких навичок лежить створення й закріплення умовно-рефлекторних зв'язків, утворення гнучких систем цих зв'язків – динамічних стереотипів. Формування співацької навички дозволяє знизити контроль свідомості за відповідними співацькими діями, зосередити увагу на художньо-виконавських завданнях.

Якими співацькими навичками мають оволодіти діти? Умовно вони поділяються на навички дихання, навички володіння звуком і навички володіння словом у співі. Між цими навичками існує тісний взаємозв'язок і взаємозалежність. Так, хороше звучання голосу залежить від правильного дихання, ясної дикції, гарної співацької постави. Кожна навичка є складною дією, яка вимагає уваги до себе, систематичної й наполегливої роботи по її формуванню. Зокрема, навичка володіння звуком включає в себе атаку звука, звукоутворення, використання резонаторів, чисте інтонування, згладжування реєстрів, звуковедення, володіння динамікою, рухливість співу тощо.

Вокальними навичками є співацька постава, дихання, звукоутворення, звуковедення і дикція.

Співацька постава, створюючи сприятливі умови для виразного співу, забезпечує зручне положення корпусу, голови, правильне відкривання рота під час співу. Від неї залежить дихання і звукоутворення; крім того, вона дисциплінує дітей, є першою організуючою ланкою колективного співу.

Якою має бути співацька постава? Учні під час співу повинні стояти рівно, зручно, випрямивши спину, голову тримаючи прямо, опустивши руки. Уся постать повинна виражати готовність до співу. Якщо діти співають сидячи, стільці повинні відповідати їх зросту. Сидіти треба рівно, не горблячись, не спираючись на спинку стільця чи парти, тримаючи руки на колінах.

Під час співу важливе значення має *співацьке дихання*. Правильне співацьке Уміння чи невміння дихати позначається на якості звуку, чистоті інтонування й інших характеристиках хорового звучання. Існують різні типи співацького дихання. У сучасній вокальній педагогіці найбільш визнаним є так званий косто-абдомінальний тип дихання. У ньому беруть участь нижні ребра і діафрагма, м'язи черевного преса. Типовий недолік у дітей – поверхове, неглибоке (так зване ключичне) дихання,

яке зовнішньо виражається у підніманні плечей. Педагоги-музиканти зазначають, що слід не акцентувати увагу дітей на диханні, а виробляти його в процесі навчання поступово, у комплексі з іншими вокальними навичками.

Співацька дикція – це ясність, розбірливість, правильність вимови тексту у співі. Вона є наслідком знання і розуміння тексту, відчуття музичного образу і бажання донести його до слухачів, систематичної роботи над формуванням навички словоутворення.

Вокальна дикція вимагає активності артикуляційного апарату, який складають такі голосоутворюючі органи: губи, язик, м'яке піднебіння, щелепи, гортань з голосовими складками, зуби. Млявість артикуляції (малорухливі губи, язик, нижня щелепа, маловідкритий рот) є однією з основних причин поганої дикції при співі – голосні і приголосні не мають необхідної ясності та чіткості, звук набуває одноманітного й невиразного характеру. Іноді спостерігається й інший недолік – перебільшена дикція, яка позбавляє голос необхідної вокальності. При цьому деякі діти не співають, а ніби декламують текст пісні.

Співацьке звукоутворення і звуковедення багато в чому залежить від співацької установки і дихання; якщо ці навички не сформовано, робота над звукоутворенням навряд чи буде успішною. Формувати в голосі дітей співучість, навчити їх «тягти» звук – одне з головних завдань вокального виховання. Від чіткого вимовляння голосних і приголосних звуків залежить розвиток у голосі дзвінкості й рівності – важливих властивостей співацького голосу.

Звукоутворення є результатом взаємодії дихальних і артикуляційних органів з голосовими складками. Умовою правильного звукоутворення є вільно відкритий рот, вивільнена щелепа, активні губи. Початковий момент роботи голосових складок і дихання називається *атакою*, або способом взяття звука. Атака звука визначається різною взаємодією голосових складок і дихання. Розрізняють три види

атаки: твердо, м'яку і придихову. Атака є важливим виразним засобом у співі, дозволяє передати різні настрої. Зокрема, ліричний настрій пов'язаний з використанням м'якої атаки, героїчний – з твердою тощо.

У дитячому співі використовується м'яка і тверда атаки. Основу співацького звучання складає м'яка атака звука. Однак, якщо у дітей спостерігається інертність голосового апарата, доцільно використовувати активну, енергійну подачу звука.

Незалежно від виду атаки, потрібне точне відтворення звука. Для цього важливо, щоб діти добре уявляли висоту звука, який потрібно проінтонувати.

При співі у школі використовується колективний спів, тому діти мають набути й хорових навичок – навичок строю (інтонаційної узгодженості) і ансамблевих навичок (узгодженості сили звучання, тембру, темпу, метру і ритму).

Важливою умовою хорового звучання є точне виконання звуків за висотою, тобто стрій і співацька інтонація. Хороший стрій залежить від того, якою мірою розвинений музичний слух учнів, від їхньої уваги та вміння володіти своїм голосом і співацькими навичками, від фізичного й емоційного стану співаків.

Чистота інтонування (стрій) – це правильне відтворення звуковисотного рисунка мелодії. І старші, й молодші школярі здатні правильно інтонувати мелодію, якщо вони добре її засвоїли і мають досить розвинутий музичний слух і голос. Щоб домогтися чистоти інтонування, необхідно розвивати у дітей мелодичний слух та ладове чуття. Для правильного відтворення звуковисотного рисунка мелодії потрібна наявність слухової уваги та музично-слухових уявлень.

Чистота інтонування залежить від взаємодії слухових та вокальних навичок, від дихання, звукоутворення, дикції. На неї впливає і діапазон голосу. Дитина не може інтонаційно точно передати мелодію пісні, якщо її звуки виходять за межі діапазону дитячого голосу. Чистота інтонації значною мірою залежить від наявності відповідних

музичних даних. Деякі діти фальшиво співають тому, що у них погано розвинений музичний слух, інші – через хворобу голосового апарата.

Ансамбль, як відомо, означає суцільність, урівноваженість, узгодженість голосів. У хоровому співі розрізняють інтонаційний, ритмічний, тембровий, дикційний, а також художній ансамблі.

Кожне слово, кожна фраза пісні мають виконуватися всіма учнями одночасно, з однаковою якістю. Недотримання цієї умови хоча б одним учнем порушує ансамбль. Складність формування співацьких навичок у тому, що школярам важко проаналізувати навчальне завдання, побачити зв'язок між окремими навичками, що формуються в комплексі, перенести досягнені результати з вивченого завдання на нове.

Прищеплення співацьких навичок не самоціль, а засіб навчання дітей співати правильно й виразно.

Виразність співу – вищий, завершальний етап, що передбачає досконале володіння співацькими навичками. Виразність співу пов'язана з глибиною, різноманітністю переживань, тому музичний репертуар обов'язково має бути доступний дітям, відповідати художнім вимогам. Тексти пісень повинні відображати події навколишнього життя, бути зрозумілими й близькими дітям, а мелодія пісні має відповідати віковим можливостям дитячого голосу як за діапазоном, так і за інтервальною побудовою.

Висновки. Отже, формування вокально-хорових навичок – це послідовна, систематична і наполеглива робота. Навчання дітей співу вимагає від педагога наполегливої роботи над диханням, звукоутворенням, атакою звука, дикцією, правильним використанням резонаторів, згладжуванням регістрів, звуковеденням, регулюванням сили звучання, рухливістю, округленням голосних тощо. Слід пам'ятати, що навички повинні формуватися у процесі роботи над музичним твором, а не над самими навичками. Формування навички – не

самоціль, а засіб співацького виховання. розвитком музичного слуху і музичним Навчання співу має бути тісно пов'язане з розвитком особистості дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гузій Н. С. Методика організації роботи з дитячим хором. Мистецтво та освіта. 2015. № 3. С. 63-69.
2. Євстігнєєва Н. Особливості процесу голосоутворення та розвиток вокальних навичок молодших школярів: Методичні рекомендації. Потава: Видавництво ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2004. 44 с.
3. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей: навч. посіб. для вищ. навч. закл.: у 2 ч. / Я. С. Кушка; М-во культури і туризму, Держ. метод. центр навч. закл. культури і мистецтв України. Вінниця: Нова книга, 2007.
4. Масол Л. Загальна мистецька освіта і практика. Київ: Промінь, 2006. 92 с.
5. Організація роботи з дитячими вокально-хоровими колективами: методичні рекомендації / Укладач Тимофєєв І., Рівне: Волинські обереги, 2020. 44 с.
6. Решетникова В. Вокальне виховання молодших школярів. Початкова школа. 2002. № 1. С. 33-38.
7. Розвиток вокально-хорових навиків на уроках музичного мистецтва. URL: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-vokalno-horovih-navicok-na-urokah-muzicnogo-mistectva-115810.html>
8. Система формування вокально-хорових навиків. URL: <http://bilgi-paylasim.tk/message-6683.html>
9. Хоровий спів як один з найулюбленіших видів музичної діяльності дітей URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11694/>
10. Шевченко Т. Методика роботи з молодшим дитячим хором в мистецькій школі. Мистецтво та освіта. 2019. № 1. С. 48-52.
11. Шиян В. Вокальне мистецтво та його роль у формуванні музичної компетентності дітей. Мистецька освіта. 2015. № 4. С. 25-29.

*Стаття надійшла до редакції
02 лютого 2024*

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНОСТЬ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ЗЗСО: ВИДИ ТА ФОРМИ

УДК 7.091]:[37.091.32:78]:373.5

ЧОРНА НАТАЛЯ

кандидат педагогічних наук, старший викладач

ХОЛОДЮК МАРІЯ

*здобувачка освіти факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

Abstract. The article highlights the experience of using theatrical activities in the educational process of institutions of general secondary education. The main types and forms of theatrical activity are characterized, methodical methods of application in music lessons are considered.

Key words: theater, theatrical activity, staging, dramatization, musical art, general secondary education institutions.

Постановка проблеми. Сучасний стан молодого покоління. Серед різноманітних модернізації української освіти передбачає засобів впливу на школярів значної ролі нові вимоги до всебічного розвитку набуває напрям «Театральне мистецтво»,